SVERIGES RIKSDAG

Motion till riksdagen 2026/27:483

av Lars Beckman (M)

Skydd för unga från langning av tobaks- och nikotinprodukter

Förslag till riksdagsbeslut

Riksdagen ställer sig bakom det som anförs i motionen om att regeringen skyndsamt bör återkomma med ett lagförslag om ett förbud mot att som ombud eller på därmed jämförbart sätt anskaffa tobaksvaror, elektroniska cigaretter, påfyllningsbehållare och tobaksfria nikotinprodukter till den som inte har fyllt 18 år, och detta tillkännager riksdagen för regeringen.

Motivering

Sverige har en åldersgräns på 18 år för köp av tobaks- och nikotinprodukter. Tobaksvaror, elektroniska cigaretter och påfyllningsbehållare får enligt lagen (2018:2088) om tobak och liknande produkter inte säljas eller på annat sätt lämnas ut i näringsverksamhet till den som inte har fyllt 18 år. Motsvarande åldersgräns gäller för tobaksfria nikotinprodukter enligt lagen (2022:1257) om tobaksfria nikotinprodukter. I båda regelverken finns också ett förbud mot utlämning om det finns särskild anledning att anta att produkten ska lämnas vidare till någon under 18 år.

Lagstiftningen ställer därmed tydliga krav på handeln. Däremot finns inte ett motsvarande straffansvar för den privatperson som köper och lämnar över tobaks- och nikotinprodukter till en minderårig. Resultatet blir en lucka i regleringen: den som säljer produkten i butik är skyldig att upprätthålla åldersgränsen, samtidigt som den som medvetet kringgår samma åldersgräns genom att köpa ut åt en minderårig inte träffas av ett motsvarande langningsförbud.

Det finns skäl att täppa till denna lucka. CAN:s nationella skolundersökning 2025 visar att det vanligaste sättet att få tag på nikotinprodukter är att få dem genom kompisar, både i årskurs 9 och i gymnasiets år 2. Det uppgav 54 procent av nikotinanvändarna i nian och 71 procent i gymnasiet. Näst vanligast var att köpa produkterna själv i fysisk

butik, vilket 23 respektive 33 procent uppgav. En stor del av de ungas tillgång går alltså via andra än handeln, och det är ett led som dagens åldersgränser inte når.

På alkoholområdet finns redan ett langningsförbud. Alkohollagen förbjuder att som ombud eller på därmed jämförbart sätt anskaffa alkohol åt den som inte har rätt att få varan utlämnad, och den som bryter mot förbudet kan dömas för olovligt anskaffande av alkohol.

Det är rimligt att samma grundprincip gäller för tobaks- och nikotinprodukter. En åldersgräns blir mindre verkningsfull om det är möjligt att systematiskt kringgå den genom att låta en äldre person göra inköpet. Målet med politiken i Sverige måste vara att inga unga har tillgång till nikotinprodukter. Myndiga personers nikotinanvändning är däremot inte en statlig angelägenhet.

Ett förbud mot langning är redan utrett. I betänkandet En trygg uppväxt utan nikotin, alkohol och lustgas (SOU 2024:23), som överlämnades till regeringen i mars 2024, föreslog utredningen att det ska bli förbjudet att som ombud eller på därmed jämförbart sätt anskaffa tobaksvaror, elektroniska cigaretter, påfyllningsbehållare och tobaksfria nikotinprodukter till den som inte har fyllt 18 år. Förbudet föreslogs träda i kraft den 1 juli 2026. Betänkandet har remitterats, men något lagförslag har inte lagts fram.

Nu har det gått två år sedan betänkandet överlämnades. Regeringen bör därför återkomma med ett i Regeringskansliet berett och balanserat lagförslag i riktning med utredningens förslag.

Lars Beckman (M)